

1. Poveste

A fost odată, când a fost, că dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti.

Noi nu suntem de pe când poveștile, ci suntem mai dincoace cu vro două-trei zile, de pe când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă de oacă de fier la un picior și tot se părea că-i ușor.

Cică era odată un om însurat, și omul acela trăia la un loc cu soacră-sa. Nevasta lui, care avea copil de țâță, era cam proastă; dar și soacră-sa nu era tocmai hâtră.

Într-una din zile, omul nostru iese de-acasă după trebi, ca fiecare om. Nevasta lui, după ce-și scaldă copilul, îl înfășă și-i dete țâță, îl puse în albie lângă sobă, căci era iarnă; apoi îl legănă și-l dezmierdă, până ce-l adormi. După ce-l adormi, stătu ea puțin pe gânduri și-apoi începu a se boci cât îi lua gura: "Aulio! copilașul meu, copilașul meu!"

Mama ei, care torcea după horn, cuprinsă de spaimă, zvârli fusul din mână și furca din brâu cât colo și, sărind fără sine, o întrebă cu spaimă:

— Ce ai, draga mamei, ce-ți este?!

— Mamă, mamă! Copilul meu are să moară!

— Când și cum?

— Iată cum. Vezi drobul cel de sare pe horn?

— Îl văd. Și?

— De s-a sui mâța, are să-l trântescă drept în capul copilului și să mi-l omoare!

— Vai de mine și de mine, că bine zici, fata mea; se vede că i s-au sfârșit mititelului zilele!

— Și, cu ochii pironiți la drobul de sare de pe horn și cu mâinile încleștate, de parcă le legase cineva, începură a-l boci amândouă, ca niște smintite, de ciocotea casa. Pe când se sluțeau ele, cum vă spun, numai iaca și tatăl copilului intră pe ușă, flămând și necăjit ca vai de el.

— Ce este? Ce v-a găsit, nebunelor? Atunci ele, venindu-și puțin în sine, începură a-și șterge lacrimile și a-i povesti cu mare jale despre întâmplarea neîntâmplată.

Omul, după ce le ascultă, zise cu mirare:

— Bre! mulți proști am văzut eu în viața mea, dar ca voi n-am mai văzut. Mă... duc în toată lumea! Și de-oi găsi mai proști decât voi, m-oi mai întoarce acasă, iar de nu, ba.

Așa zicând, oftă din greu, ieși din casă, fără să-și ia ziua bună, și plecă supărat și amărât ca vai de om!

Și mergând el bezmetic, fără să știe unde se duce, după o bucată de vreme, oprindu-se într-un loc, i se întâmplă iar să vadă ceva ce nu mai văzuse: un om ținea puțin un oboroc deșert cu gura spre soare, apoi repede-l înșfăca și intra cu dânsul într-un bordei; pe urmă iar ieșea, îl punea iar cu gura la soare, și tot așa făcea... Drumețul nostru, nedumerit, zise:

— Bună ziua, om bun!

— Mulțumesc dumitale, prietene!

— Da' ce faci aici?

— Ia, mă trudesesc de vro două-trei zile să car pocitul ist de soare în bordei, ca să am lumină, și nici că-l pot...

— Bre, ce trudă! zise drumețul. N-ai vrut topor la îndemână?

— Ba am.

— Ia-l de coadă, sparge ici, și soarele va intra singur înlăuntru.

Îndată făcu așa, și lumina soarelui intră în bordei.

— Mare minune, om bun, zise gazda. De nu te-adeucea Dumnezeu pe la noi, eram să îmbătrânesc cărând soarele cu oborocul.

"Încă un tont", zise drumețul în sine și plecă. Și mergând el tot înainte, peste câtva timp ajunse într-un sat și, din întâmplare, se opri la casa unui om. Omul de gazdă, fiind rotar, își lucrase un car și-l înjghebase, în casă, în toată întregimea lui; ș-acum, voind să-l scoată afară, trăgea de proțap cu toată puterea, dar carul nu ieșea. Știți pentru ce? Așa: ușile erau mai strâmte decât carul. Rotarul voia acum să taie ușorii, spre a scoate carul. Noroc însă că drumețul l-a învățat să-l desfacă în toate părțile lui, să le scoată pe rând afară ș-apoi iarăși să-l înjghebe la loc.

— Foarte mulțumesc, om bun, zise gazda; bine m-ai învățat! Ia uită-te dumneata! Era să dărâm bunătate de casă din pricina carului...

De aici drumețul nostru, mai numărând un nătărău, merse tot înainte, până ce ajunse iară la o casă. Acolo, ce să vadă? Un om, c-un țăpoi în mână, voia s-arunce niște nuci din tindă în pod.

"Din ce în ce dau peste dobitoci", zise drumețul în sine.

— Da' ce te frământă așa, om bun?

— Ia, vreau să zvârl niște nuci în pod, și țăpoiul ista, bată-l scârba să-l bată, nu-i nici de-o treabă...

— Că degeaba te trudești, nene! Poți să-l blestemi cât l-îi blestema, habar n-are țăpoiul de scârbă. Ai un oboroc?

— Da' cum să n-am?!

— Pune nucile într-însul, ia-l pe umăr și suie-le frumușel în pod, țăpoiul e pentru paie și fân, iar nu pentru nuci.

Omul ascultă, și treaba se făcu îndată. Drumețul nu

zăbovi nici aici mult, ci plecă, mai numărând și alt neghiob.

Apoi, de aici merse mai departe, până ce ajunse ca să mai vadă aiurea și altă năzbâtie. Un om legase o vacă cu funia de gât, și suindu-se pe-o șură, unde avea aruncat oleacă de fân, trăgea din răspuțeri de funie, să urce vaca pe șură. Vaca răgea cumplit, și el nu mai putea de ostenit...

— Măi omule! zise drumețul, făcându-și cruce; dar ce vrei să faci?

— Ce să fac, mă-ntrebi? Da' nu vezi?

— Ba văd, numai nu pricep.

— Ia, haramul ista e hămesit de foame și nu vrea nici în ruptul capului să vină după mine sus, pe astă șură, să mănânce fân...

— Stai puțin, creștine, că spânzuri vaca! Ia fânul și-l dă jos la vacă!

— Da' nu s-a irosi?...

— Nu fi scump la tărățe și ieftin la făină. Atunci omul ascultă, și vaca scăpă cu viață.

— Bine m-ai învățat, om bun! Pentru-un lucru de nimica eram cât pe ce să-mi gâtui vaca!

Așa drumețul nostru, mirându-se și de această mare prostie, zise în sine: "Mâța tot s-ar fi putut întâmpla să dea drobul de sare jos din horn; dar să cari soarele în casă cu oborocul, să arunci nucile în pod cu țăpoiul și să tragi vaca pe șură, la fân, n-am mai gândit!"

Apoi drumețul se întoarse acasă și petrecu lângă ai săi, pe care-i socoti mai cu duh decât pe cei ce văzuse în călătoria sa. Și-am încălecat pe-o șa, și-am spus povestea așa. Și-am încălecat pe-o roată, și-am spus-o toată. Și-am încălecat pe-o căpșună, și v-am spus, oameni buni, o mare

minciună!

2. Moș Nichifor coțcariul

Moș Nichifor nu-i o închipuire din povești, ci e un om ca toți oamenii; el a fost odată, când a fost, trăitor din mahalaua Țuțuenii din Târgul Neamțului, dinspre satul Vânătorii Neamțului. Cam pe vremea aceea trăia moș Nichifor în Țuțueni, pe când bunicul bunicului meu fusese cimpoiaș la cumătria lui moș Dediu din Vânători, fiind cumătru mare Ciubăr-vodă, căruia moș Dediu i-a dăruit patruzeci și nouă de mioare, oacheșe numai de câte un ochi; iară popă, unchiul unchiului mamei mele, Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, care făcuse un clopot mare la acea mănăstire, cu cheltuiala lui, și avea dragoste să-l tragă singur la sărbători mari; pentru aceea îi și ziceau Clopotarul. Tocmai pe acea vreme trăia și moș Nichifor din Țuțueni.

Moș Nichifor era harabagiu. Căruța lui, deși era ferecată cu teie, cu curmeie, însă era o căruță bună, încăpătoare și îndemânică. Un poclit de rogojini oprea și soarele și ploaia de a răzbate în căruța lui moș Nichifor. De inima căruței atârnavă păcornița cu feleștiocul și posteuca, care se izbeau una de alta, când mergea căruța, și făceau: tronca, tranca! tronca, tranca! Iară în belciugul de la carâmbul dedesubt, din stânga, era aninată o bărdiță, pentru felurite întâmplări. Două iepe, albe ca zăpada și iuți ca focul, se sprijineau mai totdeauna de oiștea căruței; mai totdeauna, dar nu totdeauna, căci moș Nichifor era și geambaș de cai, și când îi venea la socoteală, făcea schimb, ori vindea câte-o iapă chiar în mijlocul drumului, și atunci rămânea oiștea

goală pe de-o parte. Îi plăcea moșneagului să aibă tot iepe tinere și curățele; asta era slăbiciunea lui. Mă veți întreba, poate: De ce iepe, și totdeauna albe? Vă voi spune și aceasta: iepe, pentru că moș Nichifor ținea să aibă prăsilă; albe, pentru că albeața iepelor, zicea el, îi slujea de fanar noaptea la drum.

Moș Nichifor nu era dintre aceia care să nu știe "că nu-i bine să te pui viziteu la cai albi și slugă la femei"; el știa și aceasta, dar iepele erau ale lui, și, când le grijea, grijite erau, iar când nu, n-avea cine să-i bănuiască.

Moș Nichifor fugea de cărăușie, de-și scotea ochii; el se ferea de ridicături, pentru că se temea de surprătură.

Harabagia, zicea el, e mai bună, că ai a face tot cu marfă vie, care la deal se dă pe jos, la vale, pe jos, iar la popas, în căruță. Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cânepă, împletită de mâna lui și cu șfichiul de mătase, cu care pocnea de-ți lua auzul. Și cu încărcat și cu descărcat, la deal moș Nichifor se da pe jos și trăgea de-a valma cu iepele. La vale iar se da jos, ca să nu se spetească iepele. Chiriașii, vrând- nevrând, trebuiau să se dea și ei, căci le era lehamete de morocăneala lui moș Nichifor, care îndată troncănea câte una cam de aceste:

— Ia mai dați-vă și pe jos, căci calul nu-i ca dobitocul, să poată vorbi...

Dacă știai să potrivești din gât pe moș Nichifor, apoi era cât se poate de șagalnic. De întâlnea vrun om călare, pe drum, întreba: "Departa ai lăsat pe vodă, voinice?" Și apoi îndată da bici iepelor, zicând:

Alba-nainte, alba la roate,
Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!! De întâlnea pe drum neveste și fete mari, cânta cântece șagalnice, de-alde-aceste:

Când cu baba m-am luat
Opt ibovnice-au oftat:
Trei neveste cu bărbat
Și cinci fete dintr-un sat ș.a.

Ei, ei! Apoi zi că nu-ți venea să pornești la drum, mai ales în luna lui mai, cu asemenea om vrednic și de-a pururea vesel! Câteodată numai, când prin dreptul crâșmei te făceai niznai și nu știai să potrivești din gât pe moș Nichifor, nu-l prea vedeai în cheji buni, dar și atunci tot repede mâna de la o crâșmă până la alta.

Mai ales într-un rând îi plăcea lui moș Nichifor două iepușoare, care mergeau de minune la drum. Dar la crâșmă, mort-copt, trebuiau să stea, căci le cumpărase de la un popă, nefiind pe vremea aceea pojărnicii, de unde să cumpere altele, care să țină fuga tot întruna!

Spunea tata că i-au spus și lui bătrânii, care auziseră din gura lui moș Nichifor, că pe vremea aceea era bine să fii harabagiu în Târgul-Neamțului, că te-apucau pe-a-mâinile. Cum ieșeau din Văratice, intrai în Agapia, și cum ieșeau din Agapia, intrai în Văratice: apoi în Războieni, apoi pe la mitoace, și aveai mușterii, de nu erai bucuros; ba să-i duci la Piatra, ba la Folticeni, ba pe la iarmaroace, ba la Mână- stirea Neamțului, ba la Secu, ba la Râșca, ba în toate părțile, pe la hramuri.

Tot tata mai spunea că ar fi auzit de la bunicul bunicului meu că protopopul de la Neamț, de pe vremea aceea, ar fi zis unor călugărițe, care pribegeau în săptămâna mare prin

târg:

— Maicelor!

— Blagoslovește, cinstite părinte!

— De ce nu vă astâmpărați în mănăstire și să vă căutați de suflet, măcar în săptămâna patimilor?

— Apoi dă, cinstite părinte, cică ar fi răspuns ele cu smerenie, lâna asta ne mănâncă, păcatele noastre... Dar n-am mai veni noi, căci, cum știi sfinția-ta, mai mult cu șiacul ne hrănim, și apoi, de nu curge, măcar picură, și cine mișcă tot pișcă.

Protopopul atunci, sărmanul, cic-ar fi oftat din greu, înghițind noduri..., și ar fi dat vina tot pe moș Nichifor, zicând:

— De-ar crăpa odată să crape și harabagiul care v-a adus! C-atunci știu că n-ar avea cine să vă mai cărbănească așa de des pe la târg.

Și cică auzind moș Nichifor de aceasta, tare s-ar fi mâhnit în sufletul său și s-ar fi jurat cu jurământ ca să nu mai aibă a face cu parte duhovnicească cât a trăi el; căci, din păcate, era și evlavios moș Nichifor și tare se mai temea să nu cadă sub blestemul preoțesc! De-aceea, cu fuga a alergat la schitul Vovidenia, la pusnicul Chiriac din sfânta Agură, care-și cănea părul și barba cu cireșe negre, și în Vinerea Seacă, prea cuviosul cocea oul la lumânare, ca să mai ușureze din cele păcate. Și apoi s-a hotărât el ca de-acum înainte să aibă a face mai mult cu parte negustorească.

— Numai negustorul, zicea moș Nichifor, trăiește din seul său și pe seama lui. Când întrebai: "Pentru ce?" moș Nichifor răspundea, tot glumeț: "Pentru că n-are Dumnezeu stăpân".

De glumeț, glumeț era moș Nichifor, nu-i vorbă, dar de multe ce dăduse peste dânsul, se făcuse cam hursuz.

Băbăția lui, de la o vreme încoace, nu știu ce avea, că începuse a scârțâi: ba c-o doare ceea, ba c-o doare ceea, ba i-e făcut de năjit, ba că i-e făcut pe ursită, ba că i-e făcut de plânsori și tot umbla din babă în babă cu descântece și cu oblojeli, încât lui moș Nichifor acestea nu-i prea veneau la socoteală, și de-aceea nu-i erau acum mai niciodată boii acasă. Ba chiar se făcuse buclucaș, hărțăgos și de tot hapsân, când sta câte două-trei zile pe lângă casă, încât bi-ata băbușca lui era bucuroasă uneori și răsbucuroasă în sufletul ei să-l vadă cum l-a vedea urnit de-acasă.

Se vede lucru că și moș Nichifor era făcut pe drumuri, căci cum ieșea afară la drum parcă era altul; nu mai sta din pocnit cu biciul, de șuguit cu toți drumeții pe câți îi întâlnea și de povestit despre toate locurile însemnate pe unde trecea.

Într-o dimineață, miercuri înainte de Duminica Mare, moș Nichifor deciocălase căruța și-o ungea; când numai iaca se trezește la spatele lui cu jupân Strul din Târgul-Neamțului, negustor de băcan, iruri, ghileală, sulimeneală, boia de păr, chiclazuri, piatră-vânăță, piatra sulimanului sau piatră bună pentru făcut alifie de obraz, salcie, fumuri și alte otrăvuri.

Pe vremea aceea nu era spițerie în Târgul-Neamțului, și jupânul Strul aducea, pentru hatârul călugărilor și al călugărițelor, tot ce le trebuia. Mai făcea el, nu-i vorbă, și alte negustorii... În sfârșit, nu știu cum să vă spun, era mai mult decât duhovnicul, că fără de dânsul nu puteau mănăstirile.

— Muni dimineață, moș Nichifor!

— Bună să-ți fie inima... jupâne Strul. Da' cu ce treabă ai venit pe la noi?

— Ia, noră-mea vrea să meargă la Piatra. Cât să-ți dau ca să mi-o duci?

— D-apoi a fi având chilotă multă, cum e treaba d-voastră, jupâne, zise moș Nichifor, scărpinându-se în cap; numai nu-i vorbă, că poate să aibă, căci și căruța mea e largă; poate să încapă într-însa cât de mult. Apoi, fără să ne zbatem, jupâne Strul, mi-i da șasesprezece lei, un irmilic de aur, și ți-oi duce-o, știi colè, ca pe palmă; că, după cum vezi, căruța acum am adus-o de la încălțat și i-am mai tras și o unsoare de cele a dracului, de are să meargă cum e sucala.

— Ai să lași cu nouă lei, moș Nichifor, și te-a mai cinsti și fecioru-meu la Piatra.

— Apoi dar, dă! cu bine să dea Dumnezeu, jupâne Strul! Mă bucur și eu că-i tocmai în dricul iarmarocului și poate mi-a pica ceva și când voi veni înapoi. Numai aș vrea să știu, când avem să pornim?

— Și acuma, moș Nichifor, dacă ești gata.

— Gata, jupâne Strul, numai s-adăp iepușoarele aceste. Du-te și d-ta de-ți pune nora la cale, că acuș te-ajung și eu din urmă.

Și cum era moș Nichifor strădalnic și iute la trebile lui, repede zvârle niște coșolină în căruță, așterne deasupra o pereche de poclăzi, înhamă iepușoarele, își ia cojocul între umeri și biciul în mână și tiva, băiete! N-apucase jupânul Strul a ajunge bine acasă, și moș Nichifor și trăsesse căruța dinaintea ușii.

Malca — așa era numele nurorii lui jupân Strul — a ieșit afară să-și vadă harabagiul. Și-apoi, povestea cântecului;

las' că era de la Piatră de locul ei, dar era și îmbujorată Malca... din pricina plânsului, că se despărțește de socri, pentru că întâiași dată venise ea la Neamț, de cale primară la socri, cum se zice la noi. Căci nu erau mai mult decât două săptămâni de când se măritase ea după Ițic, feciorul lui jupân Strul, sau mai bine ar fi să zic, în voia cea bună, că se măritase Ițic după Malca; căci el lăsase casa părintească, după cum li-i obiceiul, și la două săptămâni Ițic au adus pe Malca la Neamț, a încredințat-o în mâna părinților lui și s-a întors repede la Piatra, să se gândească pe negustorie.

— Da' te-ai ținut de cuvânt, moș Nichifor!

— Apoi dă, jupâne Strul, vorba-i vorbă: eu nu mă cioșmolesc atâta, că la drum e bine să pornești cât de dimineață, iar seara să poposești devreme!

— Oare-i ajunge până deseară la Piatra, moș Nichifor?

— Ă... ra! da' ce stai de vorbești, jupâne Strul? Eu gândesc, de mi-a ajutat Dumnezeu, pe după amiază să-ți pun nora în Piatra.

— D-ta, moș Nichifor, ești om purtat, știi mai bine decât mine, dar tot te rog să mâi cu băgare de seamă, ca să nu-mi prăvali nora!

— Dacă doar nu-s harabagiu de ieri de-alaltăieri, jupâne Strul! Am mai umblat eu cu cucoane, cu maice boieroalice și cu alte fețe cinstite, și, slavă Domnului! nu s-au plâns de mine... Ia, numai cu maica Evlampia, desăgărița din Văratice, am avut eu odată oleacă de clenci: că, oriunde mergea, avea obicei să-și lege vaca dinapoia căruței, pentru schiverniseală, ca să aibă lăptișor la drum; și cu asta-mi aducea mare supărare, pentru că vaca, ca vaca, îmi irosea ogrinji din căruță, ba câteodată rupea leuca, ba la deal se

smuncea, de era, într-un rând, cât pe ce să-mi gâtuiască iepușoarele. Și eu, cum îi omul la necaz, îndrăzneam să zic: "Măicuță, de ce ești scumpă la țărățe și ieftină la făină?" Ea atunci se uita galeș la mine și-mi zicea cu glas duios: "Ia taci și d-ta, moș Nichifor, taci, nu mai striga atâta pe biata văcușoară, pentru că ea, mititica, nu-i vinovată cu nimic. Părinții pusnici din sfânta Agură mi-au dat canon să mănânc lapte numai de la o vacă, ca să nu îmbătrânesc degrabă; și dă, ce să fac? trebuie să-i ascultăm, că sfințiile lor știu mai multe decât noi, păcătoasele!" Dacă am auzit așa, am zis și eu, în gândul meu, că are întrucâtva dreptate maica desăgărița, și am lăsat-o în plata lui Dumnezeu, pentru că am văzut-o că este pidosnică și voiește cu orice chip să se adape de la un izvor. D-ta, jupâne Strul, cred că nu mi-i face necaz la drum și cu vaci. Și apoi, giupâneșica Malca, unde-a fi vale mare ori deal mare, s-a mai da și pe jos câte-oleacă; mai ales că acum e o frumusețe afară la câmp, de turbă haita! Da' ia să nu ne trecem vremea cu vorbele. Hai sus, giupâneșică Malca, să te duc la bărbățul acasă; știu eu cum îi treaba nevestelor celor tinere, când nu-s bărbații cu dânsele: fac zâmbre și trag acasă, cum trage calul la traista cu orz.

Iaca, mă sui, moș Nichifor!

Și îndată încep cu toții a cărăbani la saltele cu puf, perini moi, o legătură cu demâncare și alte mărunțișuri. Apoi Malca își ia ziua bună de la socri și se suie deasupra saltelelor, în fundul căruței. Iară moș Nichifor se azvârle pe capră, dă bici iepelor și lasă pe jupânul Strul și cu ai săi cu lacrimile pe obraz.

Prin târg, așa mâna de tare moș Nichifor, de ți se părea că zboară iepule, nu altăceva.

Prundul, satul și dealul Humuleștilor le-a trecut într-o clipă. De la Ocea până aproape de Grumăzești a ținut numai o fugă.

Dar de pe la Grumăzești încolo, moș Nichifor a ras o dușcă de rachiu din plosca lui cea de Brașov, și-a aprins luleaua și a început a lăsa iepele mai la voie.

— Doamne, jupâneșică, Doamne! Vezi satul ista mare și frumos? se cheamă Grumăzeștii. De-aș avea eu atâția gonitori în ocol și d-ta atâția băieți, câți cazaci, căpcâni și alte lifte spurcate au căzut morți aici din vreme în vreme, bine-ar mai fi de noi!

— Să te-audă Dumnezeu, să am băieți, moș Nichifor!

— Asemene și eu gonitori, jupâneșică... că de băieți nu mai trag nădejde, pentru că baba mea e o sterpătură; n-a fost harnică să-mi facă nici unul, nu i-ar muri mulți înainte să-i moară! De oi pune eu mâinile pe piept, are să rămână căruța asta de haimana și iepușoarele de izbeliște!

— Nu te supăra, moș Nichifor, zise Malca, că poate așa a fost să fie de la Dumnezeu; pentru că așa scrie și la noi în cărți despre unii, că tocmai la bătrânețe au făcut copii!

— Ia lasă-mă, jupâneasă, cu cărțile cele a d-voastre în pace, că eu știu ce știu eu, degeaba mai bați apa-n chiuă să s-alegă unt, că nu s-a alege niciodată! Am auzit și eu spunând în biserică la noi că "Pomul care nu face roadă se taie și în foc se aruncă". Apoi ce-ți trebuie mai bună vorbă decât asta? Ba zău, încă mă mir c-am avut răbdare să țin casa cu baba pân-acum. În privința asta, îi mai bună legea d-voastră de-o mie de ori. Nu-ți face una copii, iei alta, nu face nici aceea, alta. Și de la o vreme trebuie să nimerești una blagoslovită de Dumnezeu; da nu ca la noi, să fii nevoit să trăiești cu una beteagă până la sfârșitul vieții, și

copii, tufă! Că doar Dumnezeu cel mare și puternic nu s-a răstignit numai pentru un om pe lumea asta! Nu-i așa, jupâneșică? Mai zi, dacă ai ce!

— Poate să fie ș-așa, moș Nichifor.

— Ba chiar așa-i, jupâneșică dragă, cum îți spun eu. Ptru! ciii!... Da' bună bucată am mers! Doamne, cum se ia omul la drum cu vorba și, când se trezește, cine știe unde a ajuns; bun lucru a mai lăsat Dumnezeu sfântul și tovărășia asta! Hi!!! zmeoaicele tatei, îndemnați înainte! Iaca și codrul Grumăzeștilor, grija negustorilor și spaima ciocoilor. Hei! jupâneșică, când ar avea codrul ista gură să spună câte a văzut, cumplită pățaranie ne-ar mai auzi urechile; știu că am avea ce asculta!

— Da' ce-a fost pe-aici, moș Nichifor?

— Of! jupâneșică, of! Ce-a fost, să nu dea Dumnezeu să mai fie! Dar avea cineva chip să treacă pe-aici, fără să fie jefuit, bătut ori omorât? Nu-i vorbă, că acestea se întâmplă mai mult noaptea decât ziua. Însă pe mine, unul, de n-aș grăi într-un ceas rău, până acum, dă, m-a ferit Dumnezeu. Lupi și alte dihănii mi-au ieșit înainte câteodată, dar nu le-am făcut nimica; le-am dat bună pace, m-am făcut că nici nu-i văd, și ei s-au dus în treaba lor.

— Ă...ra! moș Nichifor, nu mai spune de lup, că tare mă tem! V-am spus că era șăgalnic moș Nichifor, și, când spunea câte una, ori te țineai cu mâna de inimă, râzând, ori te făcea să-ți sară inima din loc, de frică.

— Iaca un lup vine spre noi, jupâneșică!

— Vai de mine, moș Nichifor, unde să mă ascund eu?

— Despre mine, ascunde-te unde știi, că eu, unul, ți-am spus că nu mă tem nici de-o potaie întreagă.

Atunci biata Malcă, de frică, s-a încleștat de gâtul lui

moș Nichifor și s-a lipit de dânsul, ca lipitoarea. A șezut ea așa cât a șezut și apoi a zis tremurând:

— Unde-i lupul, moș Nichifor?

— Unde să fie?! Ia, a trecut drumul pe dinaintea noastră și a intrat iar în pădure. Dar cât pe ce erai să mă gâtui, jupâneșică, ș-apoi, dacă scăpam iepele, știu că era frumos.

N-apucă a sfârși bine moș Nichifor, și Malca zice cătinel:

— Să nu mai zici că vine lupul, moș Nichifor, că mă vâri în toate boalele!

— Nu că zic eu, da' chiar vine, iacătă-l-ăi!

— Valeu! Ce spui? Și iar se ascunde lângă moș Nichifor.

— Ce-i tânăr, tot tânăr; îți vine a te juca, jupâneșică, așa-i? și, după cum văd, ai noroc că eu îmi țin firea, nu mă prea tem de lup; dar să fie altul în locul meu...

— Nu mai vine lupul, moș Nichifor?

— Apoi, na! ești de tot poznașă și d-ta; prea des vrei să vină, că doar nu-i de tot copacul câte un lup! Ia, pe la Sfântul Andrei umblă și ei mai câte mulți la un loc. Ș-apoi, vânătorii ce păzesc? La goană mare, crezi d-ta că puțini lupi dau cinstea pe rușine, lăsându-și pieile zălog? Să mai răsuflăm iepele oleacă. Iaca și Dealul Balaurului, jupâneșică! Ia, aici a căzut odată un balaur grozav de mare, care vărsa jăratic pe gură, și când șuiera, clocotea codrul, gemeau văile, fiarele tremurau și se băteau cap în cap, de spaimă, și țipenie de om nu cuteza să mai treacă pe aici.

— Valeu! și unde-i balaurul, moș Nichifor?

— D-apoi mai știu eu, jupâneșică? Pădurea-i mare, el știe unde s-a fi înfundat! Unii spun că după ce a mâncat foarte mulți oameni și a ros toată coaja copacilor din codru, ar fi crăpat chiar aici, în locul acesta. De la unii am auzit spunând că i-ar fi dat lapte de vacă neagră și cu acesta l-

ar fi făcut să se ridice iar la cer, de unde a căzut. Mai știu eu pe cine să cred?... Că oamenii vorbesc vrute și nevrute. Noroc numai că eu unul știu solomonii și nu mă prea tem nici de balauri. Pot să prind șarpele din culcuș, cum ai prinde d-ta un pui de găină din pătul.

— Da' ce-s acele solomonii, moș Nichifor?

— Ei, jupâneșică dragă, asta nu se poate spune. Eu, babei mele, că merge pe douăzeci și patru de ani, de când trăiesc cu dânsa, și ce n-a făcut ea și cât nu m-a cihăit de cap să-i spun, și tot nu i-am spus. Și ea, din pricina asta are să moară, când a muri, de nu i-ar muri mulți înainte; că atunci mi-aș lua și eu una tinerică, și macar trei zile să trăiesc în tică cu dânsa, cum știu eu, și apoi să mor! M-am săturat până-n gât de mucegaiul de babă, că hojma mă morocânește și-mi scoate ochii cu cele tinere. Când gândesc, amărâtul de mine, că am să mă întorc iar la dânsa acasă, îmi vine să turbez, să iau câmpii, nu altăceva.

— Ia lasă, lasă, moș Nichifor, că așa sunteți d-voastră, bărbații.

— Ei, ei! jupâneșică, iată-ne și aproape de vârful codrului! Ia mai dă-te și d-ta oleacă pe jos, pân' vom sui dealul, că nu mi-i de alta, dar mă tem că-i înțepeni în căruță. Uite florile cele frumoase de prin marginea pădurii cum umplu văzduhul de miroznă! Și d-ta să șezi ghemuită acolo, nu-i păcat de Dumnezeu?

— Mă tem de lup, moș Nichifor, zise Malca, tremurând.

— Ia mai sfârșește odată cu lupul cela! Altăceva n-ai de vorbit?

— Stai dară să mă dau jos!

— Ptru! ciii!... Sai binișor pe ici, pe crucea căruței. Ho... pa! Ia, acum te văd și eu că ești voinică; așa mi-e drag să

fie omul: fătat, nu ouat.

Și pe când Malca culegea niște dumbrașnic, să ducă lui Ițic, moș Nichifor stătuse în loc și nu știu ce bichirea și cislua primprejurul căruței. Apoi repede strigă:

— Gata ești, jupâneșică? Hai, sui, și să pornim cu ajutorul lui Dumnezeu, că de-acum e tot vale mai mult.

Malca, după ce se suie, întreabă:

— Oare nu-i târziu, moș Nichifor?

— D-apoi de acum suntem scăpați deasupra nevoii; acuș te pun în Piatra. Ș-odată dă bici iepelor, zicând:

Alba-nainte, alba la roate,
Oiștea goală pe de-o parte.

Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!! N-apucă a merge nici douăzeci de prăjini, și prrr! se rupse un capăt!

— Na, asta încă-i una!

— Vai de mine, moș Nichifor, avem să înnoptăm în pădure!

— Ia nu mai meni a rău, jupâneșică, că doar n-am pățit eu asta numai o dată în viața mea. Până-i îmbuca d-ta ceva, și iepete iestea ș-or șterge gura c-oleacă de coșolină, eu am și pus capătul.

Când se uită moș Nichifor la belciug, bărdița nicăieri!

— Apoi toate-au fost cum au fost, zise moș Nichifor, încrețind din sprâncene și oțărându-se, dar asta pică de coaptă. Bat-o Dumnezeu de babă s-o bată! Iaca cum îngrijește ea de mine! Așa-i că nu-i securea?

Malca, sârmana, când mai aude și asta, începe a suspina și a zice:

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Ia las', jupâneșică, nu te împutina cu inima, că tot mai

am oleacă de nădejde.

Ș-odată scoate bulicherul din teacă, îl dă pe amânar și începe a ciocârți un gârneț de stejar din anul trecut... L-a tăiat el cum l-a tăiat, apoi a început a cotrobăi prin chilna căruței, să găsească niște frânghie; dar de unde să iei dacă n-ai pus?

Dacă vede și vede, taie băierile de la traistă, mai căpețala din capul unei iepe și face cum poate, de leagă gârnețul unde trebuia; pune roata la loc, vără leuca, sucește lamba și-o strânge la scară; apoi își aprinde cioanca și zice:

— Iaca, jupâneșică dragă, cum învață nevoia pe om ce să facă... Cu moș Nichifor țuțuiianul nu pierde nimene la drum. De-acum, numai să te ții bine de carâmbi și de speteze, că am să mân iepele iestea de au să scapere fugind. Da' să știi d-ta că babei mele n-are să-i fie moale când m-oi întoarce acasă... Am s-o iau de cânepa dracului și am s-o învăț eu cum trebuie să caute altă dată de bărbat; că femeia nebătută e ca moara neferecată. Ține-te, jupâneșică! Hi, ha!!!

Ș-odată încep iepele a fugi, de pârâiau roatele și sărea colbul în naltul cerului. La vro câteva obrațuri, gârnețul s-a înfierbântat, s-a muiat și... folfenchiu! iar sare roata!

— Bre! c-anapoda lucru; se vede că azi-dimineață mi-a ieșit înainte vrun popă, sau dracu știe ce!

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Om face noi ce-om face, jupâneșică. Dar acum, deodată, liniștește-te acolo și taci molcum. Bine că nu s-a întâmplat asta în mijlocul câmpului, undeva. Lemne, slavă Domnului, sunt deajuns și de-ntrecut în pădure. Poate să ne-ajungă cineva din urmă ori să ne întâmpine cineva dinainte și să-mi împrumute vro secure. Și cum vorbea,

numai iaca că vede venind un om din urmă cu traista în băț.

— Bun ajuns, om bun! Așă-i că s-a stricat drumul în mijlocul căruței?

— Ia las' șaga la o parte, măi omule, și mai bine vin' de-mi ajută să pun capătul ista, că vezi că-mi crapă inima de necaz.

— D'apoi eu mă grăbesc să ajung la Oșlobeni. D-ta poți să măi astă-noapte și în pădure; nu cred că-i muri de urât!

— Mă mir că nu ți-e oarecum, să-ți fie, zise Nichifor posomorât; ești un cheag zbârcit, mai ca și mine, și iaca ce-ți urlă prin cap!...

— Da' nu-ți fie cu bănat, om bun, că am șuguit și eu. Bun rămas! Te-a învăța Dumnezeu ce să faci... și s-a tot dus înainte.

— Vezi, jupâneșică, câtu-i de-a dracului lumea asta? Numai de pleșcuit umblă. Ia să fie un antal cu vin ori cu rachiu, și să vezi atunci, ar șede carul stricat atâta timp în mijlocul drumului? Cum văd eu, tot moș Nichifor are să facă ce a face. Ia să mai fac o încercare.

Și iar începe a tăia alt gârneț. Mocoșește el cât mocoșește, până îl pune și pe acela. Apoi dă bici iepelor și iar mai trage un ropot; când, numai iaca ce ajunge roata de-o teșitură, și iar se rupe capătul.

— Acuma, jupâneșică, mai că-mi vine să zic și eu ca omul cela, că are să ne fie masul în pădure.

— Vai de mine și de mine, moș Nichifor, ce spui?!

— Ia! spun și eu ce văd cu ochii. Uită-te! Nu vezi și d-ta că dă soarele după deal, și noi tot pe loc stăm? Da' nu-i nimica, jupâneșică, să n-ai nici o grijă, că știu eu o poiană în pădure, chiar aici, pe-aproape; să tragem acolo, și sun-

tem ca și în casă la noi. Locul e ferit, și ieele au ce paște. D-ta te-i culca în căruță, și eu te-oi străjui toată noaptea. Helbet, o noapte nu-i legată de gard, a trece ea cum a trece, dar a pomeni ea baba mea, câte zilișoare a avea, de necazul acesta, că numai din pricina ei mi se trage...

— Apoi dar, fă cum știi, moș Nichifor, numai să fie bine.

— Las', jupâneșică, nu-ți face voie rea, că are să fie cât se poate de bine.

Ș-odată moș Nichifor apucă ieele de dârlog, cărnește căruța ș-o târăște cum poate până în poiană.

— Iaca, jupâneșică, ce rai al lui Dumnezeu e aici; să tot trăiești și să nu mai mori! Numai d-voastră nu sunteți deprinși cu ce-i frumos pe lume. Ia mai dă-te oleacă pe jos, până se mai vede, ca să strângem niște târșuri și să facem toată noaptea foc, să fugă tântarii și toate gângăniile pe lume!

Biata Malca vede și ea că tot de una îi e acum. Se dă jos și începe a strânge la târșuri.

— Doamne! bine-ți mai șede, jupâneșică; parcă ești una de-a noastre! Nu cumva a ținut vreodată tatăl d-tale orândă în sat, undeva?...

— Ba a ținut mult timp ratoșul de la Bodești.

— Apoi mă miram eu de ce vorbești așa de bine moldovenește și aduci la mers cu de-a noastre. De-acum n-am să te mai cred că te temi de lup. Ei! ei! cum ți se pare aici în poiană? Așă-i că erai să mori și să nu știi ce-i frumos pe lume? Ia auzi privighetorile ce haz fac! Ia auzi turturelele cum se îngână!

— Moș Nichifor, oare n-om păți ceva în noaptea asta? Ce-a zice Ițic?

— Ițic? Lui Ițic i s-a părea c-a prins pe Dumnezeu de-un

picioar, când te-a vedea acasă. Da' ce crezi d-ta, că Ițic știe ce-i pe lume? Cum sunt întâmplările la drum? Așa, numai să se mute de pe vatră pe cuptor, știe și hleabul de baba mea, de-acasă. Jupâneșică, ia să te vedem, știi cum să faci focul?

Malca așază gătejele, moș Nichifor scapără, și îndată amândoi ațâță focul. Apoi moș Nichifor zice:

— Vezi, jupâneșică, cum pârâie de frumos gătejele?

— Văd, moș Nichifor, dar îmi tremură inima în mine de frică!

— Ă... ra? Da' ce, Doamne iartă-mă, parcă ești din neamul lui Ițic. Da' fii mai cu inimă oleacă! Ori, dacă ești așa de fricoasă, apoi sui în căruță și te-așterne pe somn, că noaptea-i numai un ceas; acuș se face ziuă!

Malca, îmbărbătată de moș Nichifor, se suie în căruță și se culcă. Iară moș Nichifor își aprinde luleaua, așterne cojocul și se pune într-o râlă jos, lângă foc; și pâc! pâc! pâc! pâc! din lulea, cât pe ce era să-l prindă somnul, când numai iaca că-i sare o scânteie pe nas!

— Ptiu, drace! asta trebuie să fie scânteie din gătejele culese de Malca, că tare m-a fript... Dormi, jupâneșică Malcă?

— Parcă era să mă prindă somnul oleacă, moș Nichifor, dar mi-au venit o mulțime de năluciri prin cap, și m-am trezit.

— Și eu mai tot așa am pățit: mi-a sărit o scânteie pe nas, și mi s-a speriat somnul, de parcă am dormit o noapte întreagă. Las' că poate să mai doarmă cineva de răul nebulnelor istor de privighetori? parcă-și fac de cap, nu altăceva! Da' acum li-e și lor vremea să se drăgostească... Dormi, jupâneșică?

— Parcă iar era să mă prindă somnul, moș Nichifor.

— Știi una, jupâneșică? Mie-mi vine să sting focul, că tocmai acum, în durătul ista, mi-am adus aminte că dihania de lup adulmecă și vine după fum.

— Stinge-l, moș Nichifor, dacă-i așa. Atunci moș Nichifor odată începe a turna la țărână peste foc și-l înădușă.

— De-acum, jupâneșică, dormi fără grijă, că acuș se face ziuă. Na, c-am stins focul și am uitat să-mi aprind luleaua! Dar las' că am scăpărător. Bată-vă pustia, privighetori, să vă bată, că știu că vă drăgostiți bine!

Mai șede moș Nichifor așa pe gânduri, până-și gătește de băut luleaua, apoi se scoală binișor și se duce în vârful degetelor lângă căruță. Malca începuse a horăi puțin. Moș Nichifor o clatină încetișor și zice:

— Jupâneșică, jupâneșică!

— Aud, moș Nichifor, răspunse Malca tresărind spăimântată.

— Știi ce-am gândit eu cât am stat lângă foc?

— Ce, moș Nichifor?

— Ia, după ce-i adormi d-ta, să încalec pe o iapă și să mă reped acasă la mine, să-mi aduc un capăt și securea și, când s-a zări de ziuă, sunt aici.

— Vai de mine, moș Nichifor, ce vorbești? Vrei să mă găsești moartă de frică când îi veni?

— Ba să te ferească Dumnezeu de una ca asta, jupâneșică! Ia las', nu te spăimânta, că am zis și eu, ia așa, o vorbă în vânt...

— Ba nu, moș Nichifor! De-acum nici nu vreau să mai dorm; mă dau jos și am să șed toată noaptea lângă d-ta.

— Ba păzește-ți treaba, jupâneșică; șezi binișor unde șezi, că bine șezi.

— Ba iaca vin; ș-odată se dă jos și vine pe iarbă, lângă moș Nichifor.

Și ba unul una, ba altul alta, de la o vreme i-a furat somnul pe amândoi, și-au adormit duși. Și când s-au trezit ei, era ziuica albă!...

— Iaca, jupâneșică, și sfânta ziuă! Scoală-te și hai să vedem ce-i de făcut. Vezi că nu te-a mâncat nimica? Numai frica ți-a fost mai mare.

Malca, în vorbele acestea, iar a adormit... Iar moș Nichifor, ca cel cu grija, s-a suit în căruță și a început a scormoli în toate părțile pe sub coșolină, și numai iaca că dă de secure, de-o funie și de un sfredeleac pe pomoștina căruței!

— Iaca, păcatele mele! Cine-i cu pagubă, și cu păcat; mă miram eu să nu se îngrijească biata babă de mine, până într-atâta. Pentru c-am năpăstuit-o chiar pe sfânta dreptate, am să-i duc un fes roș și un tulpan undelemniu, ca să-și mai aducă aminte din tinerețe. Eu se vede că m-am luat ieri cu luleaua. Dar biata baba mea, bună, rea, cum este, tot a știut ce-mi trebuie la drum, numai nu le-a pus la locul lor... Dar ți-ai găsit să știe femeia trebile bărbatului!

— Jupâneșică, jupâneșică!

— Ce-i, moș Nichifor?

— Da' nu știi una! Scoală-te, că am găsit și secure și frânghie, și sfredel, și tot ce-mi trebuie.

— Unde, moș Nichifor?

— Ia, pe sub buclucurile d-tale. Numai n-au avut gură să răspundă. Am pățit și noi ca un cerșetor care ședea pe comoară și cerea milostenie... Da' bine că s-au găsit și acum; tot biata babă se vede că le-a pus.

— Vezi cât ești de avan, moș Nichifor, cum îți încarci sufletul de păcate?

— Apoi dă, jupâneșică, văd și eu că am greșit, de-am ponegriț-o așa de tare către d-ta. Da de-acum am să-i cânt și eu un cântec de împăcare:

Sărmana băbușca mea!

Fie bună, fie rea,

Am să țin casă cu ea.

Ș-odată suflecă moș Nichifor mâneștile, taie un stuhariu de fag și face un capăt minunat. Apoi îl așază cum trebuie, pune roata la loc, înhamă iepele, iese încet-încet la drum și zice:

— Sui, jupâneșică, și haidem să mergem de acum! Iepele, fiind hrănite și odihnite bine, pe la prânzul cel mare i-au pus în Piatra.

— Iaca, te-am văzut ș-acasă, jupâneșică!

— Slavă lui Dumnezeu, moș Nichifor, că și-n pădure nu mi-a fost rău...

— Așa este, jupâneșică, nu-i vorbă, dar ca la casa omului nu-i nicăiurea.

Și, din vorbă în vorbă, au și ajuns la poarta lui jupân Ițic. Ițic tocmai atunci venea de la școală și, când a văzut pe Malca, nu mai știa ce să facă de bucurie. Dar când a mai auzit și despre întâmplarea ce au avut, și cum i-a scăpat Dumnezeu din primejdie, nu știa cum să mulțumească lui moș Nichifor. Cu ce nu l-au dăruit ei? Că se mira și el singur ce dăduse peste dânsul.

A doua zi, moș Nichifor a pornit înapoi cu alți mușterii. Și când au ajuns acasă, era foarte vesel, încât nu știa baba lui ce l-a găsit, de-i așa cu chef, cum nu mai fusese de multă vreme. După aceasta, tot la două-trei săptămâni, jupâneșica Malca venea la Neamț la socri și se întorcea

acasă numai cu moș Nichifor, fără să se mai teamă de lup...

După un an, sau după mai mulți, moș Nichifor s-a răsuflat, la un pahar cu vin, către un prieten al său, despre întâmplarea din codrul Grumăzeștilor și frica ce a tras jupâneasa Malca... Prietenul lui moș Nichifor s-a răsuflat și el către alți prieteni ai săi, și de-atunci oamenii, cum sunt oamenii, ca să-i pună sânge rău la inimă... au început a porecli pe moș Nichifor și a-i zice: "Nichifor Coțcariul, Nichifor Coțcariul". Și poate acum a fi oale și ulcioare, și tot Nichifor Coțcariul i-a rămas bietului om numele și până în ziua de astăzi.

3. Povestea unui om leneș

Cică era odată într-un sat un om grozav de leneș; de leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu și-o mesteca. Și satul, văzând că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să-l spânzure, pentru a nu mai da pildă de lenevie și altora. Și așa, se aleg vreo doi oameni din sat și se duc la casa leneșului, îl umflă pe sus, îl pun într-un car cu boi, ca pe un butuc nesimțitor, și hai cu dânsul la locul de spânzurătoare!

Așa era pe vremea aceea. Pe drum se întâlnesc ei cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzând în carul cel cu boi un om care semăna a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi țărani, zicând:

— Oameni buni! Se vede că omul cel din car e bolnav, sărmanul, și-l duceți la vro doftoroaie undeva, să se caute.

— Ba nu, cucoană, răspunse unul dintre țărani; să ierte cinstită fața dumneavoastră, dar aista e un leneș care nu credem să fi mai având pereche în lume, și-l ducem la

spânzurătoare, ca să curățim satul de-un trândav.

— Alei! oameni buni, zise cucoana, înfiorându-se; păcat, sărmanul, să moară ca un câine, fără de lege! Mai bine duceți-l la moșie la mine; iacătă curtea pe costișa ceea. Eu am acolo un hambar plin cu posmagi, ia așa, pentru împrejurări grele, Doamne ferește! A mânca la posmagi și-a trăi și el pe lângă casa mea, că doar știi că nu m-a mai pierde Dumnezeu pentru-o bucățică de pâine. Dă, suntem datori a ne ajuta unii pe alții.

— I-auzi, măi leneșule, ce spune cucoana: că te-a pune la coteț, într-un hambar cu posmagi, zise unul dintre săteni. Iaca peste ce noroc ai dat, bată-te întunericul să te bată, urâciunea oamenilor! Sai degrabă din car și mulțumește cucoanei că te-a scăpat de la moarte și-ai dat peste belșug, luându-te sub aripa dumisale. Noi gândeam să-ți dăm săpun și frânghie. Iar cucoana, cu bunătatea dumisale, îți dă adăpost și posmagi; să tot trăiești, să nu mai mori! Să-și pună cineva obrazul pentru unul ca tine și să te hrănească ca pe un trântor, mare minune-i și asta! Dar tot de noroc să se plângă cineva... Bine-a mai zis cine-a zis că "Boii ară și caii mănâncă". Hai, dă răspuns cucoanei, ori așa, ori așa, că n-are vreme de stat la vorbă cu noi.

— Dar muieti-s posmagii? zise atunci leneșul, cu jumătate de gură, fără să se cârneasă din loc.

— Ce-a zis? întrebă cucoana pe săteni.

— Ce să zică, milostivă cucoană, răspunde unul. Ia, întrebă, că muieti-s posmagii?

— Vai de mine și de mine, zise cucoana cu mirare, încă asta n-am auzit! Da' el nu poate să și-i moaie?

— Auzi, măi leneșule: te prinzi să moi posmagii singur, ori ba?

— Ba, răspuse leneșul. Trageți mai bine tot înainte! Ce mai atâta grijă pentru astă pustie de gură!

Atunci unul din săteni zise cucoanei:

— Bunătatea dumnevoastră, milostivă cucoană, dar degeaba mai voiți a strica orzul pe găște. Vedeți bine că nu-l ducem noi la spânzurătoare numai așa, de flori de cuc, să-i luăm năravul. Cum chitiți? Un sat întreg n-ar fi pus oare mână de la mână ca să poată face dintr-însul ceva? Dar ai pe cine ajuta? Doar lenea-i împărăteasă mare, ce-ți bați capul!

Cucoana atunci, cu toată bunăvoința ce avea, se lehămetește și de binefacere și de tot, zicând:

— Oameni buni, faceți dar cum v-a lumina Dumnezeu! Iar sătenii duc pe leneș la locul convenit și-i fac felul. Și iaca așa au scăpat și leneșul acela de săteni, și sătenii aceia de dânsul.

Mai poftească de-acum și alți leneși în satul acela, dacă le dă mâna și-i ține cureaua.

Ș-am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea așa.

4. Moș Ion Roată

(Anecdotală)

La 1857, pe când se fierbea Unirea în Iași, boierii moldoveni liberali, ca de-alde Costache Hurmuzachi, M. Kogălniceanu și alții, au găsit cu cale să cheme la Adunare și câțiva țărani fruntași, câte unul de fiecare județ, spre a lua și ei parte la facerea acestui măreț și nobil act național. Cum au ajuns țărani la Iași, boierii au pus mână de la mână, de i-au ferchezuit frumos și i-au îmbrăcat la fel, cu cheburi albe și cușme nouă, de se mirau țărani ce berechet

i-a găsit. Apoi, se zice că i-ar fi dat pe seama unuia dintre boieri să le țină cuvânt, ca să-i facă a înțelege scopul chemării lor la Iași.

— Oameni buni, știți pentru ce sunteți chemați aici, între noi? zise boierul cu blândețe.

— Vom ști, cucoane, dacă ni-ți spune, răspunse cu sfială un țăran mai bătrân, scărpinându-se în cap.

— Apoi, iaca ce, oameni buni: de sute de ani, două țări surori, creștine și megieșe, Moldova noastră și Valahia sau Țara Muntenească, de care poate-ți fi auzit vorbindu-se, se sfâșie și se mănâncă între dânsele, spre cumplita urgie și pieire a neamului românesc. Țări surori și creștine, am zis, oameni buni; căci precum ne închinăm noi, moldovenii, așa se închină și frații noștri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea și toate obiceiurile câte le avem noi le au întocmai și frații noștri munteni. Țări megieșe, am zis, oameni buni; căci numai pârauașul Milcov, ce trece pe la Focșani, le desparte. "Să-l secăm dar dintr-o sorbire" și să facem sfânta Unire, adică înfrățirea dorită de strămoșii noștri, pe care ei n-au putut s-o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca, oameni buni, ce treabă creștinească și frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne-ajute! Înțeles-ați, vă rog, oameni buni, pentru ce v-am chemat? Și dacă aveți ceva de zis, nu vă sfiți; spuneți verde, moldovenește, ca la niște frați ce vă suntem; că de-aceea ne-am adunat aici, ca să ne luminăm unii pe alții și Dumnezeu să ne lumineze pe toți cum a ști el mai bine!

— Înțelegem, cucoane, așa a fi, răspunseră câțiva țărani mai rușinoși; că, dă, dacă nu-ți ști dumneavoastră ce-i pe lume, noi, țăranimea de la coarnele plugului, avem să știm ce-i bine și ce-i rău?...

— Ba eu, drept să vă spun, cucoane, n-am înțeles! cică zise cu îndrăzneală unul dintre țărani, anume Ion Roată. Și-apoi, chiar dacă ne-am pricepe și noi la câte ceva, cine se mai uită în gura noastră? Vorba ceea, cucoane: "Țăranul, când merge, tropăiește, și când vorbește, hodorogește", să ierte cinstită fața dumneavoastră. Eu socot că treaba asta se putea face și fără de noi; că, dă, noi știm a învăța sapa, coasa și secera, dar dumneavoastră învățați condeiul și, când vreți, știți a face din alb negru și din negru alb... Dumnezeu v-a dăruit cu minte, ca să ne povățuiți și pe noi, prostimea...

— Ba nu, oameni buni; s-a trecut vremea aceea, pe când numai boierii făceau totul în țara aceasta și-o storceau după plac. Astăzi toți, de la vlădică până la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile și la fericirea țării. Muncă și câștig, datorii și drepturi, pentru toți deopotrivă.

Le spuse boierul apoi despre originea românilor, cum și de cine au fost ei aduși pe aceste locuri; despre suferințele lor și cum au ajuns a fi dezbinați și împrăștiați prin alte țări. Le dă el pilde câte și mai multe: cu smocul de nuiiele, cu taurii învrăjbiți și, în sfârșit, se silește bietul creștin din rășputeri a-i face să înțeleagă care sunt roadele binefăcătoare ale Unirii, aducându-le aminte că tot "pentru unirea tuturor" se roagă și sfânta biserică în toate zilele, mai bine de 1.850 de ani.

— Ei, oameni buni, cred că acum ați priceput!

— Priceput, cucoane, cât se poate de bine, răspunseră mai toți. Dumnezeu să vă ajute la cele bune!

— Ba eu tot nu, cucoane, răspunse moșul Ion Roată.

— Dumnezeu să mă ierte, moș Ioane, dar dumneata, cum văd, ești cam greu de cap; ia haidem în grădină, să vă

fac a înțelege și mai bine. Moș Ioane, vezi colo, în ogradă la mine, bolovanul cel mare?

— Îl vedem, cucoane.

— Ia fă bine și adă-l ici lângă mine, zise boierul, care ședea acum pe un jilț în mijlocul țăranilor.

— S-avem iertare, cucoane, n-om putea, că doar acolo-i greutate, nu șagă.

— Ia cearcă și vezi. Moș Ion Roată se duce și vrea să ridice bolovanul, dar nu poate.

— Ia du-te și dumneata, moș Vasile, și dumneata, bade Ilie, și dumneata, bade Pandelachi.

În sfârșit, se duc ei vro 3-4 țărani, urnesc bolovanul din loc, îl ridică pe umeri și-l aduc lângă boier.

— Ei, oameni buni, vedeți? S-a dus moș Ion și n-a putut face treaba singur; dar când v-ați mai dus câțiva într-ajutor, treaba s-a făcut cu mare ușurință, greutatea n-a mai fost aceeași. Povestea cântecului:

Unde-i unul, nu-i putere,

La nevoi și la durere;

Unde-s mulți, puterea crește,

Și dușmanul nu sporește.

Așa și cu Unirea, oameni buni! Credeți dumneavoastră că, de-a ajuta Dumnezeu a se uni Moldova cu Valahia, avem să fim numai atâția? Frații noștri din Transilvania, Bucovina, Basarabia și cei de peste Dunăre, din Macedonia și de prin alte părți ale lumii, numai să ne vadă că trăim bine, și ei se vor bucura și ne vor iubi, de n-or mai îndrăzni dușmanii, în vecii vecilor, a se lega de români. D-apoi frații noștri de sânge: franțujii, italienii, spaniolii și portughezii, ce așteaptă? La orice întâmplare, Doamne ferește, stau

gata să-și verse sângele pentru noi... Unirea face puterea, oameni buni. Ei, acum cred c-ați înțeles și răsînțeles.

— Ba eu, unul, să iertați dumneavoastră, cucoane, încă tot n-am înțeles, răspunde moș Roată.

— Cum se face asta, moș Ioane? Mai bine ce v-am tălmăcit, și un copil putea să înțeleagă.

— Mai așa, cucoane, răspunseră ceilalți.

— Moș Ioane, zise acum boierul, cam tulburat de multă oboseală, ia spune dumneata, în legea dumitale, cum ai înțeles, cum n-ai înțeles, de când se face atâta vorbă; să auzim și noi!

— Dă, cucoane, să nu vă fie cu supărare, dar de la vorbă și până la faptă este mare deosebire... Dumneavoastră, ca fiecare boier, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n-ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneți dinioarea, că de-acum toți au să ia parte la sarcini: de la vlădică până la opinică. Bine-ar fi dac-ar fi așa, cucoane, căci la război înapoi și la pomană năvală, parcă nu prea vine la socoteală... Iar de la bolovanul dumneavoastră am înțeles așa: că până acum noi, țărani, am dus fiecare câte-o piatră mai mare sau mai mică pe umeri; însă acum suntem chemați a purta împreună tot noi, opinca, o stâncă pe umerele noastre... Să dea Domnul, cucoane, să fie altfel, că mie unuia, nu mi-a părea rău...

La aceste vorbe, țărani ceilalți au început a strânge din umeri, a se uita lung unul la altul și a zice :

— Ia, poate că și Roată al nostru să aibă dreptate!... Iar boierul, luându-i înainte cu glume, a înghițit gălușca și a tăcut molcum.

Iași, 4 mai, 1880

5. Popa Duhu

Cine-a întâlnit vrodată în calea sa un popă, îmbrăcat cu straie sărăcuțe, scurt la stat, smolit la față, cu capul pleș, mergând cu pas rar, încet și gânditor, răspunzând îndesat "sluga dumitale" cui nu-l trecea cu vederea, căscând cu zgomot când nu-și găsea omul cu care să stea la vorbă, făcând lungi popasuri prin aleile ascunse ale grădinilor publice din Iași, câte cu o carte în mână, tresărind la cântecul păsărelelor și oprindu-se cu mirare lângă moși noaiele de furnici, pe care le numea el "republici înțelepte", dezmiardând iarba și florile câmpului, icoane ale vieții omenești, pe care le uda câte c-o lacrimă fierbinte din ochii săi și apoi, cuprins de foame și obosit de osteneală și gândire, își lua cătinel drumul spre gazdă, unde-l aștepta sărăcia cu masa întinsă.

Acesta ere părintele Isaia Duhu, născut în satul CogeașcaVeche din județul Iași.

Patru pereți străini, afumați și îmbrăcați cu rogojini; teancuri de traftoloage grecești, latinești, bulgărești, franțuzești, rusești și românești, pline de painjeni și aruncate în neregulă prin cele unghere, un lighean de lut cu ibric pentru spălat, în mijlocul odăii, apărie pe jos, gunoi și gândaci fojgăind în toate părțile, o pâine uscată pe masă și un motan ghemuit după sobă era toată averea sfintiei-sale.

Mare de inimă, iar la gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici pofta el una așa, de vreme ce nu-și astâmpăra gura către mai-marii săi măcar să-l fi picat cu lumânarea.

De copil, în seminarul Socola, unde-a învățat carte, mai

mult singur decât de la profesori, își punea degetele pe o piatră și le bătea cu alta, de ciudă că nu scriu frumos; se lovea cu pumnul peste cap, când vedea că nici dascălul nu putea să-i tălmăcească bine ceva, și vai de școlarii care-l sminteau de la învățatură!

Așa fiind el, cică unul dintre călugării Socolei a zis că e bun de călugăr, numindu-l "Duh diavolesc", și de unde până unde l-a și călugărit, și Duhu i-a rămas numele. Iară el Isaia Teodorescu se iscălea. Și din școlar, profesor a ajuns la Socola; și duh din duhul său a dat școlarilor săi o bucată de vreme. Dar purici mulți nu făcea el într-un loc, Doamne ferește, căci era duh neastâmpărat și neîmpăcat chiar cu sine însuși. Nici lacom de avere, nici de chinuri; mulțumit cu cât avea, cu cât n-avea, când te miri ce nu-i venea la socoteală, ia-ți, popo, desagii și toiagul, și pe ici și e drumul! Vorba ceea: "Geasta cu trepădatele, că nu-s de parte satele".

Aci era la Socola, aci în Iași, aci la mănăstirea și în Târgul Neamțului profesor, de unde cutreiera munții în sudoarea frunții, și mai la tot pasul cânta:

Ruinată cetățuie, ce acopere-acel munte,
Și de unde ochiul vede lucruri multe!

Apoi:

Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde curge-n vale un râu mititel.

Iar la urma urmelor:

Pasăre galbenă-n cioc,
Rău mi-ai cântat de noroc!...

Și tot așa, și iar așa, până i se făcea viața neagră și aici;

apoi iar se întorcea la Iași, îndrăgindu-l pentru o bucată de vreme.

Duh neastâmpărat și cutezător în predicile sale de pe amvoanele bisericilor, înțepa ca viespea, zicând:

— Elisei a curățit de lepră pe Neeman Sirianul, trimițându-l să se scalde în râul Iordanului. Iară eu vă trimit la Căcaina, ca să vă curățiți de lepra ignoranței și a trândăviei!

— Odată era o floare, numită rușinea fetelor, foarte răspândită în țară la noi; dar de când au luat "mârșavele de modă" locul gospodinelor românce, această floare a început a dispărea din grădinile și țarinile noastre.

— Cine are urechi de auzit să audă! Iar pe cei slugarnici, mândri și luxoși, îi arăta cu degetul, zicând:

— Fățarnice, a zis Hristos, curăță mai întâi partea cea dinlăuntru a paharului și a blidului, ca să fie și cea din afară curată!

Și câte și mai câte, publicate prin jurnalul Predicatorul moralului evanghelic, redactat de dânsul, până i-a luat chiriarhia puterea de predicator. Dar părintelui Duhu nu i-a tors mă-sa pe limbă.

Odată, slujind un episcop oarecare de hramul bisericii, la Bunavestire din Iași, părintele Duhu intră în biserică, se închină rar pe la icoane, și cum era lume multă adunată, și episcopul sta în strana arhierescă, îmbrăcat pompos și cu mitra pe cap, părintele Duhu se oprește în față-i și zice cu gura mare, clătinând din cap:

— Dragul mamei Cănilic, bine-ți șede mitropolit! Unde-i neneaca-ta să te vadă? Apoi, oftând adânc, mai adaugă: Când veți vedea urâciunea pustiirii stând la locul unde nu se cade să stea, să știți că aproape este sfârșitul, a zis Hris-

tos.

După aceea se trage cu dispreț din fața episcopului și, ieșind din biserică, își caută de drum.

Iară ceilalți popi, înlemniți cu mâinile la piept, cât pe ce să cadă amețiți din picioare, de frica și de rușinea arhipăstorului.

Nu târziu după aceasta, mitropolitul face pe părintele Duhu arhimandrit cu mitră, adică îi dă voie să poarte straie de mii de lei, fără să aibă cu ce să și le cumpere.

Și părintele Isaia, în loc să umble morțiș, ca alți popi, după cerșitorit, luând și de pe viu și de pe mort, să aibă cu ce se împopoțona, el, dimpotrivă, zicea că este de altă părere, și anume: "Decât să dai de pomană la calici sâmbăta, mai bine ceva de băut mahmurilor, marțea"...

Odată, chemând epitropul unei biserici mai sărăcuțe pe părintele Duhu să slujească de hram, sfinția-sa și-a atârnat la piept o cruce mare, de lemn, legată cu sfoară groasă de cânepă, zicând:

— Iartă-mă, Doamne, că te-am spânzurat cu ață, neavând lanț de aur, nici de argint, cu care te spânzură mai marii mei, arhieriei.

La Mănăstirea Neamțului, stând adeseori de vorbă cu starețul Naftanail, părintele Duhu îi zicea, șfichiindu-l, că rușii din această lavră românească s-au puiezeit, ca și holera adusă în Moldova pe cozile cailor rusești la 1828. Starețul, nemaiputându-i sta împotrivă, zicea de la o vreme: "Hai pacam, părinte Isaia", cinstindu-l cu rachiu îndulcit cu miere, pahar după pahar, până ce părintele Duhu spunea:

— Lasă-mă în pace, cuvioase, că se învârtește lumea cu mine de-atâta aghiazmă rusească; mai bine să ne împăcăm. Și începea a-i cânta irmosul următor, pe glas al

doilea: "Umblat-au Israil prin valul cel învăluit, c-un ulcior legat de gât și c-un curcan fript, că s-a proslăvit".

Apoi antifoanele bețivilor, pe glas al patrulea: "Din tinerețile mele, multe oale și ulcele se luptă cu mine; dar mai multe păhărele, câte stele sunt pe cer..."

Ploscuța mea, iubit vas,
Pasare cu dulce glas,
Eu la gură te ridic,
Tu îmi cânti; coglic! coglic!
Și nu mă-ndur să te las,
Căci mă plesnești tot în nas...
Vai, sărace poloboace,
De te-ai face mai încoace;
Să ne strângem vro câțiva,
Noi, spre mântuirea ta.
Ș-om mai veni vro doi-trei
Și ți-om pune-un căpătăi,
Ș-om aduce-un popă rus,
Și te-a da cu fundu-n sus!"

Unui arhimandrit grec ce blagoslovea pe diacon la slujbă: "Să îndrepteze Domnul pașii lui spre tot lucrul bun", părintele Duhu îi zise:

— Ba mai bine să îndrepteze Domnul pașii voștri peste Dunăre, cuvioșilor, că destul ne-ați pângărit biserica și neamul cu smeritele voastre blagoslovenii.

Profesorului Columb de la liceu, care zise odată părintelui Isaia "Bună dimineața, Duhule", el îi răspunse:

— Mulțumesc, cadavrul! Și cred că ai la știință că cuvintele popă și profesor se încep cu "pocoi", ca și substantivul porcule.

Popilor de mir, pe care îi numea haldei, le cânta anti-foanele următoare:

"Diaconii și cu pochii, de treji ce sunt, de-abia văd cu ochii. Iar mamelor preotese, beția din cap nu le mai iese!"

Și câte ponturi și ponosuri nu da dintr-însul, de-i era și lui lehamete câteodată să se mai întâlnească cu cineva și să-l mai stârnească la vorbă.

Odată, ieșind supărat de la Mitropolie, îl întâlnește părintele Arbore de la Bărnovschi și-l întreabă:

— De unde vii, părinte Isaie?

— Nu știu!

— Încotro ai luat-o, părinte Isaie?

— Nu știu!

— Cum așa, de nu știi nici de unde vii, nici încotro te duci?!

— Iaca cum, răspuse părintele Duhu: când eram băiat, stupeam în palma stângă, apoi trânteam cu muchea palmei celeilalte în stupit și, în care parte sărea el, într-acolo apucam și eu.

— Și acum tot așa faci? întreabă părintele Arbore.

— Tot, batăr să crape dracul!

— Dar dacă, din întâmplare, ar sări stupitul înspre Golia, cum ți s-ar părea?

— Dar știi că m-ai ars, haldeule?! zise părintele Duhu, luându-și tălpășița, Dunăre de mânios.

La cea din urmă, strângând părintele Duhu para către para, și-a comisionat cărți spiritiste și, citindu-le, cică a zis către oarecine:

— Aceste cărți, încăpând în mâna unor șarlatani ignoranți, ai să auzi vorbindu-se că fac minuni, ca sfinții.

Și sfânt să fie rostul părintelul Duhu, căci tocmai așa s-a

întâmpilat.

Într-una din zile, neavând el cu ce să-și cumpere pâine, le-a luat cu vravul și le-a vândut directorașului unei școli primare cu te miri ce. Și de-atunci începutul spiritiștilor în Iași. De-atunci Grigore Nazianzul, Efrem Sirul, Solomon înțeleptul și alți răposați de veacuri nu se mai pot liniști în morminte; întrebare peste întrebare li se face. Și-apoi, ia să nu răspundă, că dracu-i al lor pe șapte ani!

Auzind părintele Duhu că s-a făcut zvon prin Iași despre niște năzdrăvăanii ca aceste, cică s-a luat sfinția-sa pe gânduri, zicând:

— Vai de cel ce se smintește, dar mai vai de cel prin care vine sminteala!

Și poate că din această pricină, bolnăvindu-se greu, și-a dat duhul, tocmai când ajunsese îngrijitor la biserica Nicorița din Tatarăși; de unde aproape fiindu-i țintirimul Eternitatea, și-a luat acolo casă de veci, fie-i țarna ușoară! Și de-atunci, ca' mai ba să-l vadă cineva bătădăind pe ulițele Iașilor.

6. Cinci pâini

(Anecdotală)

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pâini, și celălalt două pâini. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lângă o fântână cu ciutură, scoate fiecare pâinile ce avea și se pun să mănânce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mâncare.

Tocmai când scoaseră pâinile din traiste, iaca un al treilea drumeț, necunoscut, îi ajunge din urmă și se

oprește lângă dânșii, dându-le ziua bună. Apoi se roagă să-i dea și lui ceva de mâncare, căci e tare flămând și n-are nimica merinde la dânșul, nici de unde cumpăra.

— Poftim, om bun, de-i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului străin; căci, mila Domnului! unde mănâncă doi, mai poate mânca și al treilea.

Călătorul străin, flămând cum era, nemaiășteptând multă poftire, se așază jos lângă cei doi, și încep a mânca cu toții la pâine goală și a bea apă rece din fântână, căci altă udătură nu aveau. Și mănâncă ei la un loc tustrei, și mă-nâncă, până ce gătesc de mâncat toate cele cinci pâini, de parcă n-au mai fost.

După ce-au mântuit de mâncat, călătorul străin scoate cinci lei din pungă și-i dă, din întâmplare, celui ce avusese trei pâini, zicând:

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțumită de la mine, pentru că mi-ați dat demâncare la nevoie; veți cinsti mai încolo câte un pahar de vin, sau veți face cu banii ce veți pofti. Nu sunt vrednic să vă mulțumesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor de flămând ce eram.

Cei doi nu prea voiau să primească, dar, după multă stăruință din partea celui al treilea, au primit. De la o vreme, călătorul străin și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămân oleacă sub răchită, la umbră, să odihnească bucatele. Și, din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pâini dă doi lei celui cu două pâini, zicând:

— Ține, frate, partea dumată, și fă ce vrei cu dânsa. Ai avut două pâini întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindcă-am avut trei pâini întregi, și tot ca ale tale de

mari, după cum știi.

— Cum așa?! zise celălalt cu dispreț; pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia? Omul putea să nu ne dea nimic, și atunci cum rămânea?

— Cum să rămână? zise cel cu trei pâini; atunci aș fi avut eu pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pâini, iar tu, de la două, și pace bună! Acum, însă, noi am mâncat degeaba, și banii pentru pâine îi avem în pungă cu prisos: eu trei lei și tu doi lei, fiecare după numărul pâinilor ce am avut. Mai dreaptă împărțea decât aceasta nu cred că se mai poate nici la Dumnezeu sfântul...

— Ba nu, prietene, zise cel cu două pâini. Eu nu mă țin că mi-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm, și cum a zice judecata, așa să rămână.

— Haide și la judecată, zise celălalt, dacă nu te mulțumești. Cred că și judecata are să-mi găsească dreptate, deși nu m-am târât prin judecăți de când sunt.

Și așa, pornesc ei la drum, cu hotărârea să se judece. Și cum ajung într-un loc unde era judecătorie, se înfățișază înaintea judecătorului și începe a spune împrejurarea din capăt, pe rând fiecare; cum a venit întâmplarea de au călătorit împreună, de au stat la masă împreună, câte pâini a avut fiecare, cum a mâncat drumețul cel străin la masa lor, deopotrivă cu dâșii, cum le-a dat cinci lei drept mulțumită și cum cel cu trei pâini a găsit cu cale să-i împartă.

Judecătorul, după ce-i ascultă pe amândoi cu luare aminte, zise celui cu două pâini:

— Și nu ești mulțumit cu împărțea ce s-a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător, zise nemulțumitul; noi n-am

avut de gând să luăm plată de la drumețul străin pentru mâncarea ce i-am dat; dar, dac-a venit întâmplarea de-așa, apoi trebuie să împărțim drept în două ceea ce ne-a dăruit oaspetele nostru. Așa cred eu că ar fi cu cale, când e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoi fă bine de înapoiește un leu istuilalt, care spui c-a avut trei pâini.

— De asta chiar mă cuprinde mirarea, domnule judecător, zise nemulțumitul cu îndrăzneală. Eu am venit înaintea judecății să capăt dreptate, și văd că dumneata, care știi legile, mai rău mă acufunzi. De-a fi să fie tot așa și judecata dinaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume!

— Așa ți se pare dumitale, zise judecătorul liniștit, dar ia să vezi că nu-i așa. Ai avut dumneata două pâini?

— Da, domnule judecător, două am avut.

— Tovarășul dumitale avut-a trei pâini?

— Da, domnule judecător, trei a avut.

— Udătură ceva avut-ați vreunul?

— Nimic, domnule judecător, numai pâine goală și apă rece din fântână, fie de sufletul cui a făcut-o acolo, în calea trecătorilor.

— Dinioarea, parcă singur mi-ai spus, zise judecătorul, că ați mâncat toți tot ca unul de mult; așa este?

— Așa este, domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rânduiala următoare, ca să se poată ști hotărât care câtă pâine a mâncat. Să zicem că s-a tăiat fiecare pâine în câte trei bucăți deopotrivă de mari: câte bucăți ai fi avut dumneata, care spui că avuși două pâini?

— Șase bucăți aș fi avut, domnule judecător.

— Dar tovarășul dumitale, care spui că avu trei pâini?
— Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.
— Acum, câte fac la un loc șase bucăți și nouă bucăți?
— Cincisprezece bucăți, domnule judecător.
— Câți oameni ați mâncat aceste cincisprezece bucăți de pâine?

— Trei oameni, domnule judecător.
— Bun! Câte câte bucăți vin de fiecare om?
— Câte cinci bucăți, domnule judecător.
— Acum, ții minte câte bucăți ai fi avut dumneata?
— Șase bucăți, domnul judecător.
— Dar de mâncat, câte ai mâncat dumneata?
— Cinci bucăți, domnule judecător.
— Și câte ți-au mai rămas de întrecut?
— Numai o bucată, domnule judecător.
— Acum să stăm aici, în ceea ce te privește pe dumneata și să luăm pe istalalt la rând. Ții minte câte bucăți de pâine ar fi avut tovarășul d-tale?

— Nouă bucăți, domnule judecător.
— Și câte a mâncat el de toate?
— Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.
— Dar de întrecut, câte i-au mai rămas?
— Patru bucăți, domnule judecător.
— Bun! Ia, acuși avem să ne înțelegem cât se poate de bine! Vasăzică, dumneata ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți. Acum o bucată de pâine rămasă de la dumneata și cu patru bucăți de la istalalt fac la un loc cinci bucăți?

— Taman cinci, domnule judecător.
— Este adevărat că aceste bucăți de pâine le-a mâncat oaspetele dumneavoastră, care spui că v-a dat cinci lei

drept mulțumită?

— Adevărat este, domnule judecător.

— Așadar, dumitale ți se cuvine numai un leu, fiindcă numai o bucată de pâine ai avut de întrecut, și aceasta, ca și cum ai fi avut-o de vânzare, deoarece ați primit bani de la oaspetele dumneavoastră. Iar tovarășului dumitale i se cuvin patru lei, fiindcă patru bucăți de pâine a avut de întrecut.

Acum dară fă bine de înapoieste un leu tovarășului dumitale. Și dacă te crezi nedreptățit, du-te și la Dumnezeu, și las' dacă ți-a face și el judecată mai dreaptă decât asta!

Cel cu două pâini, văzând că nu mai are încotro șovăi, înapoieste un leu tovarășului său, cam cu părere de rău, și pleacă rușinat.

Cel cu trei pâini, uimit de așa judecată, mulțumește judecătorului și apoi iese, zicând cu mirare:

— Dacă ar fi pretutindene tot asemenea judecători, ce nu iubesc a le cânta cucul din față, cei ce n-au dreptate n-ar mai năzui în veci și-n pururea la judecată.

Corciogarii, porecliți și apărători, nemaivând chip de trai numai din minciuni, sau s-ar apuca de muncă, sau ar trebui, în toată viața lor, să tragă pe dracul de coadă...

Iar societatea bună ar rămânea nebântuită.

Iași, 22 ianuarie, 1883

7. Ioan Roată și Vodă Cuza

Între țărani fruntași care au luat parte, împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării la Divanul ad-hoc din Moldova, în 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țărani români de pre-

tutindeni. Numai atâta, că moș Ion Roată, după câte văzuse și după câte pățise el în viața sa, nu prea punea temei pe vorbele boierești și avea gădilici la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, când îl scormolea ceva la inimă. Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și moș Ion Roată, fiind țăran, cum v-am spus, deși senvrednicise a fi acum printre boieri, nu avea ascunzători în sufletul său.

În Divanul ad-hoc din Moldova erau boieri de toată mâna: și mai mari, și mai mici; și mai bătrâni, și mai tineri; și mai învățați, și mai neînvățați, cum îi apucase timpul. Între acești din urmă erau de-alde bătrânul Alecu Forăscu, poreclit și Tololoiu, Grigore Cuza și alți câțiva de-alde aceștia, care, ținându-se de obiceiurile strămoșești, în toate sărbătorile ascultau cu evlavie slujbă bisericească de la început până la sfârșit, cântând și citind la strană de-a valma cu dascălii și preoții bisericii; iar la zile mari, ca să le ticnească veselia, împărțeau bucățica de pâine cu orfanii, cu văduvele și cu alți nevoiași, cum apucară din părinți. Atâta-i ajungea capul, atâta făceau și ei pe vremea lor, Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească, unde-or fi acolo, că bună inimă mai aveau!

Dar să ne întoarcem iar la Divanul ad-hoc. Aici, ca în toate adunările de felul acestora, se făcea vorbă multă; și era lucru firesc să se facă, fiind în luptă timpul de față cu cel trecut, pentru cea mai dreaptă cauză a neamului românesc: Unirea, sfânta Unire!

Boierii cei mai tineri, crescuți de mici în străinătate, numai cu franțuzească și nemțească, erau cârtitori asupra trecutului și cei mai guralivi totodată. Vorba, portul și apucăturile bătrânești nu le mai veneau la socoteală. Și din

această pricină, unii, în aprinderea lor, numeau pe cei bătrâni: rugini învechite, ișlicari, strigoi și câte le mai venea în minte, după cum le era și creșterea; dă, învățați nu-s?...

Nu-i vorbă că și nătângia unor bătrâni era mare. Uneori, când se mâniau, dădeau și ei tinerilor câte-un ibrișin pe la nas, numindu-i: bonjuriști, duelgii, pantalonari, oameni smintiți la minte și ciocoi înfumurați, lepădați de lege, stricători de limbă și de obiceiuri. În așa împoncișare de idei se aflau boierii bătrâni cu tineretul din Divanul ad-hoc al Moldovei, cu toate că și unii și alții erau pentru "Unire". Numai atâta, că bătrânii voiau "Unire" cu tocmală, iar tinerii "Unire" fără socoteală, cum s-a și făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveau unii dintre boierii tineri cu cuconul Alecu Forăscu, care, una-două, îi tolocănea, muștrându-i: ba că nu vorbesc drept românește, cum vorbeau părinții lor, ci au corchezit graiul strămoșesc, de nu-i mai înțelege nimene; ba că "umblați cu șurubele, să ne trageți butucul"; ba că "face omul cu cineva o tovărășie cât de mică, și tot urmează învoială între părți, iar nu așa cu ochii închiși", căci, "dacă n-ai carte, n-ai parte", scurtă socoteală; ba că, "de când cu străinătatea, v-ați înstrăinat și legea, și limba, și inima, și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și risipa ce o facem, zvârlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstrăinat, și nu-i de parte vremea aceea, pe cât văd eu. Întrebați pe bieții nemernici de săteni, să spuie ei dacă mai cunosc cine le e stăpân. Au rămas ca niște câini ai nimănu, sărmanii oameni! Cine se scoală mai dimineață, acela e mai mare în sat la ei, de-i horopsește și-i țuhăiește mai rău decât pe vite! Ciocoismul și străinii să trăiască, și las' pe dânșii, că

ne scot ei la covrigi!" Ba că "vai de țara care ajunge s-o puie copiii la cale"; ba că "vorba multă, sărăcia omului", și, dacă li-i treaba de-așa, facă ei ce-or ști, că el mai bine se duce acasă, că-i plouă cail în spate și-i stau vitele cu dinții la stele, din pricina slugilor, cărora puțin le pasă de munca stăpânului; și câte și mai câte năzdrăvăni de-alde aceste. Las' pe bătrâni să te descânte și să te judece ei, în legea lor, că nu-ți mai trebuie alt popă... Și iaca așa cu de-alde cuconul Alecu Forăscu.

Acum vine alta la rând. Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumerim și noi; căci eu, unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!

Un oarecare boier întâmpină atunci pe moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

— Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, moșicule? Tacă-ți leoarba, dac-ai venit aici; c-apoi întoarce-ne-vom noi acasă, și helbet! nu ți-a lua nime din spate ce știu eu... Auzi obrăznicie! Tu... cu optzeci de mii de fălci de moșie, și el un ghiorlan c-un petic de pământ, și uite ce gură face alătura cu mine!...

Moș Ion Roată, simțindu-se lovit până în suflet, răspunde atunci cu glas plângător:

— Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să pi-cepem și noi câte ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești, ca răzeș ce mă gădesc, și știu bine că n-are să-mi fie moale când m-oi întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie

cu supărare, ia, palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de bătători, cum le vedeți, vă țin pe d-neavoastră deatâta amar de vreme și vă fac să huzuriți de bine. Și mai mult decât atâta: orice venetic, în țara asta, este oploșit de dumneavoastră, și-l priviți cu nepăsare cum ne sughe sângele, și tăceți și-l îmbrățișați! Numai noi, vite de muncă, vă suntem dragi ca sarea în ochi... Din mojici, din ghiorlani și din dobitoci nu ne mai scoateți! Dumnezeu să ne ierte, și să ne iertați și dumneavoastră, cucoane, dar cu adevărat așa este: v-ați deprins a lua focul totdeauna cu mâinile noastre cele mojicești... și tot noi cei horopsiți!

— Sfânt să-ți fie rostul, moș Ioane, că ai vorbit din durere, răspunse atunci cuconul Alecu Forăscu; și sunt fericit că stai alături cu mine. Decât un bonjurist c-o mână de învățătură, mai bine un țăran cu un car de minte!

La aceste vorbe, mulți dintre boieri s-au simțit atinși; cel cu pricina... a rămas ca opărit. Iar colonelul Alexandru Cuza a dat mâna prietenește cu moș Ion Roată.

În sfârșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în Divanul ad-hoc, s-a încuviințat "Unirea", și apoi deputații s-au întors fiecare pe la vetrele lor.

Peste câțiva ani după aceasta, trecând Cuza-vodă spre București, a poposit la Agiud, unde l-a întâmpinat o mulțime de lume, ca pe un domnitor.

Printre lumea ce se înghesuia, cu treabă, fără treabă, iaca se zărește o hârtie fâlfâind pe deasupra capetelor mulțimii, în vârful unei prăjini. Cuza-vodă, înțelegând că trebuie să fie vrun suflet necăjit, face semn să i se deschidă calea. Și, când colo, un țăran bătrân cade în genunchi dinaintea domnitorului, sărutându-i mâna, cu lacrimile în

ochi, și dându-i o hârtie scrisă pe toate fețele.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din Divanul ad-hoc, lucru negândit! Ridică-te, moș Ioane, și spune-mi, fără sfială, ce durere ai. Ți-a făcut cineva vrun neajuns?

Moș Ion Roată, văzând că, după atâția ani de zile, nu l-a uitat colonelul Alexandru Cuza și că l-a primit cu atâta bunătate, a început a plânge cu hohot și a-l ruga să-i citească hârtia.

Vodă, fiind gata de plecare și văzând că hârtia lui moș Roată cuprinde multă polologhie, zise cu blândețe:

— Spune, moș Ioane, din gură ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg!

Atunci moș Roată, venindu-și în sine, începe a se jeli cum urmează:

— Luminarea-voastră! De când cu păcatul cel de "ad-hoc", n-am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpânul unei moșii foarte mari, pe care-l cunoști măria-ta. N-am gândit, nenorocitul de mine, că dumnealui, un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățătură, să-și pună mintea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eu atunci, într-un necaz. Numai Dumnezeu să-i dea sănătate și bine, dar amarnic m-a lovit în avere și în cinste! Crede, măria-ta, că nici eu n-am fost așa de sec, între cei de-o seamă cu mine. Dar, de cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, în tot felul.

Întâi și-ntâi, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute pricină și să mă aducă la sapă de lemn. Și aceștia, ca oameni fără judecată și pizmași, făceau toate chipurile satanicești, sau ei de-a dreptul, sau prin alții, cum să dea

vitișoarele mele măcar de-un pas pe moșia boierească; și apoi, sub cuvânt că au făcut stricăciune, să mi le poată ucide fără nici o cruțare! Și astăzi împușcă-i porcii; mâine, vacile și boii; poimâine, căișorii; în altă zi ie-i oile dinapoi cu grămada și du-le la curte. Îți poți închipui, măria-ta, ce urgie grozavă era pe capul meu!

Văzând eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima-n dinți și m-am dus la boier să mă jeluiască. Și boierul, în loc de un cuvânt bun, m-a scuipat drept în obraz, de față cu slugile sale și cu alți oameni ce se aflau atunci la curte, încât am crezut că a căzut cerul pe mine de rușine! Ba încă m-a și amenințat că altă dată, de mi-a mai călca piciorul în ograda boierească, are să poruncească să mă întindă la scară și să mă bată cu biciul! Și cu rânduiala asta, măria-ta, în câțiva ani de zile m-a calicit cu desăvârșire, și mi-a ridicat și cinstea, care pentru mine a fost cel mai scump lucru!

Cuza-vodă a stat neclintit și s-a uitat țintă la moș Ion Roată, cât a vorbit el. Și când a isprăvit vorba, vodă i-a pus două fișicuri de napoleoni în mână, zicându-i cu bunătate:

— Ține, moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întâmpină-ți nevoia, de azi pe mâine, cum te-a lumina Cel-de-sus! Iar pe boier lasă-l în judecata lui Dumnezeu, căci "El nu bate cu ciomagul".

Lui moș Ion Roată i se umplură din nou ochii de lacrimi, și, sărutând mâna lui vodă, ca semn de mulțumire, zice oftând:

— Dar cu rușinea ce mi-a făcut, cum rămâne, măria-ta?

— Cu rușinea, iaca așa rămâne, moș Ioane, zise Cuza-vodă, sărutându-l pe un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș

Ioane, că, pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și ți-a șters rușinea.

Iași, 1882, noiembrie 13